

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 28 december 2016

Mål nr

Ö 2179-15

KLAGANDE

TW

Ombud: Advokat RH

MOTPART

EW

Ombud: Förbundsjurist EG

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2015-04-01 i mål Ö 2069-15

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen avslår överklagandet.

TW ska ersätta EW för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 30 250 kr, avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens avgörande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

TW har yrkat att Högsta domstolen ska besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader i tingsrätten samt tillerkänna honom ersättning för rättegångskostnad i hovrätten.

EW har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

SKÄL

1. EW var tidigare anställd hos TW och hade en kvarstående lönefordran om 20 000 kr. Han lät delge TW en betalningsuppsmaning enligt 2 kap. 9 § konkurslagen med anmodan att betala beloppet och med information om att en konkursansökan annars kunde komma att göras. När fristen hade löpt ut utan att betalning skett, ansökte EW om att tingsrätten skulle försätta TW i konkurs. Någon vecka senare återkallade EW konkursansökan sedan TW hade betalat.
2. Tingsrätten skrev av konkursärendet och beslutade att TW skulle ersätta EWs rättegångskostnader. Hovrätten har avslagit TWs överklagande.

3. I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar (2 kap. 23 § konkurslagen). När ett mål skrivs av på grund av att en part har återkallat sin talan ska enligt 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken parten ersätta motpartens rättegångskostnad, om inte särskilda omständigheter föranleder att ersättningsskyldigheten bestäms på annat sätt.

4. Om käranden i ett tvistemål återkallar sin talan sedan svaranden fullgjort anspråket, får käranden normalt ersättning för sina kostnader (jfr NJA II 1943 s. 231). Syftet med konkursinstitutet är emellertid att i borgenärskollektivets intresse tillhandahålla en ordning för tvångsvis avveckling av gäldenärens samlade tillgångar när denne är insolvent (jfr 1 kap. 1 § konkurslagen), och rättsverkningarna av en konkurs är även i övrigt långtgående. Det kan också anmärkas att en borgenär som söker en gäldenär i konkurs utan att ha skälig anledning att anta att gäldenären är på obestånd kan bli skadeståndsskyldig (17 kap. 3 § första stycket konkurslagen).

5. Utgångspunkten är därmed – i enlighet med huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken – att borgenären inte har rätt till ersättning för sina rättegångskostnader om han återkallar sin ansökan om konkurs. Det gäller också när konkursansökningen grundas på presumptionen i 2 kap. 9 § konkurslagen och återkallelsen sker sedan gäldenären har betalat den aktuella skulden. För att rättegångskostnaderna ska fördelas på något annat sätt krävs alltså även i den situationen att det föreligger någon särskild omständighet eller att någon annan bestämmelse i 18 kap. rättegångsbalken är tillämplig (jfr NJA 1982 s. 366).

6. TW har i konkursärendet visserligen framställt olika invändningar mot att EW skulle ha rätt till ersättning för rättegångskostnader. Men han har inte visat att han före eller i samband med betalningen gjort gällande att han inte var på obestånd och inte heller att konkursfordringen var oklar eller oförfallen.

Det får därmed anses föreligga en sådan särskild omständighet som medför att undantag ska göras från huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken på så sätt att EW får ersättning för sina rättegångskostnader.

7. TW har gjort gällande att EW inte har rätt till ersättning för rättegångskostnader eftersom han beviljats s.k. facklig rättshjälp och därmed inte själv har haft några kostnader. Som domstolarna har funnit hindrar inte facklig rättshjälp att parten har rätt till ersättning för rättegångskostnader (jfr AD 2015 nr 9).

8. Högsta domstolen gör inte någon annan bedömning än domstolarna i fråga om skäligheten av EWs kostnadsyrkande i tingsrätten.

9. Med den utgången ska TW ersätta EW för rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ann-Christine Lindeblad, Göran Lambertz (referent, skiljaktig), Agneta Bäcklund och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Lars Brandt

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2016-09-21

Mål nr
Ö 2179-15

SKILJAKTIG MENING

Referenten, justitierådet Göran Lambertz, instämmer med majoriteten i fråga om det som sägs i de tre avslutande punkterna men är i målets huvudsak skiljaktig i fråga om motiveringen och anser att skälen för Högsta domstolens beslut i den delen ska lyda som följer.

Bakgrund och frågan i målet

1. EW var tidigare anställd hos sin far TW. Sedan tvist uppkommit om en lönefordran och EW väckt talan, träffade parterna i oktober 2014 en förlikning som innebar bl.a. att TW skulle betala ett belopp om totalt 45 000 kr till EW. Därav skulle 25 000 kr betalas i slutet av oktober 2014 och resten några veckor senare. Förlikningen stadfästes av tingsrätten genom dom den 5 december samma år.
2. Den första delbetalningen gjordes i enlighet med överenskommelsen. Sedan den andra delbetalningen uteblivit lät EW i slutet av november 2014 delge TW en betalningsuppsmaning enligt 2 kap. 9 § konkurslagen med anmodan att betala resterande 20 000 kr inom en vecka och med information om att en konkursansökan annars kunde komma att göras.
3. Sedan fristen enligt betalningsuppsmaningen löpt ut utan att betalning skett, ansökte EW den 15 december 2014 om att tingsrätten skulle försätta TW i konkurs. Han åberopade sin fordran om 20 000 kr och hänvisade till den s.k.

Dok.Id 129915

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45-12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15-15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

insolvenspresumtionen i 2 kap. 9 § konkurslagen. Någon vecka senare återkallade EW konkursansökan sedan TW betalat.

4. Tingsrätten skrev av konkursärendet och beslutade att TW skulle ersätta EW för hans rättegångskostnader. Sedan TW överklagat tingsrättens beslut i fråga om rättegångskostnader har hovrätten avslagit överklagandet.

Rättegångskostnaders fördelning efter återkallelse av konkursansökan

5. I fråga om rätt till ersättning för kostnader vid prövning av en borgenärs konkursansökan gäller 18 kap. rättegångsbalken i tillämpliga delar (2 kap. 23 § konkurslagen). När ett mål skrivs av på grund av att en part har återkallat sin talan ska enligt 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken parten ersätta motpartens rättegångskostnad, om inte särskilda omständigheter föranleder att ersättningsskyldigheten bestäms på annat sätt.

6. Om käranden i ett tvistemål återkallar sin talan sedan svaranden fullgjort anspråket, får käranden normalt ersättning för sina kostnader (jfr NJA II 1943 s. 231, Peter Fitger m.fl., Rättegångsbalken, version april 2016 [t.o.m. supplement 80], Zeteo, kommentaren till 18 kap. 5 § samt bl.a. NJA 2006 s. 599). Liksom en stämningsansökan fungerar inte sällan en konkursansökan som en påtryckning om betalning. Det kan därför hävdas att samma ersättningsprincip regelmässigt borde gälla när en borgenär ansöker om att gäldenären ska försättas i konkurs och gäldenären därefter betalar med påföljd att borgenären återkallar sin ansökan.

7. Syftet med konkursinstitutet är emellertid att i borgenärskollektivets intresse tillhandahålla en ordning för tvångsvis avveckling av gäldenärens samlade tillgångar när denne är insolvent, och rättsverkningarna av en konkurs är långtgående (jfr 1 kap. 1 § konkurslagen). Det kan också anmärkas att en borgenär som söker en gäldenär i konkurs utan att ha skälig anledning att anta

att gäldenären är på obestånd kan bli skadeståndsskyldig (17 kap. 3 § första stycket konkurslagen).

8. Utgångspunkten är därmed – i enlighet med huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken – att borgenären inte har rätt till ersättning för rättegångskostnader om han återkallar sin ansökan om konkurs. I vissa fall föreligger dock sådana särskilda omständigheter som enligt samma lagrum medför att undantag ska göras från huvudregeln. Det gäller framför allt situationer där regleringen är så utformad att det förutsätts att borgenären ska göra en konkursansökan och denne därför haft fog för en sådan åtgärd.

9. En sådan situation som nu sagts föreligger när borgenären har uppmanat gäldenären att betala en klar och förfallen skuld enligt 2 kap. 9 § konkurslagen och gäldenären har underlåtit att betala. Om borgenären herefter begär gäldenären i konkurs inom tre veckor och skulden då ännu inte är betald, ska gäldenären anses insolvent om inte annat visas. Om gäldenären efter en sådan konkursansökan betalar sin skuld med påföljd att borgenären får återkalla sin ansökan, bör borgenären normalt ha rätt till ersättning för sina kostnader. En annan ordning stämmer för övrigt illa med rättsfallet NJA 1982 s. 366. Där fick borgenären avslag på sin konkursansökan men tillerkändes ändå ersättning för sina kostnader, enligt 18 kap. 3 § första stycket rättegångsbalken, eftersom gäldenären ansågs ha förorsakat rättegången genom betalningsförsummelse.

10. En annan situation av det angivna slaget är att borgenären har en fordran som är förenad med statlig lönegaranti under förutsättning att ansökan om konkurs inges inom viss tid. Enligt lönegarantilagen (1992:497) svarar staten i viss utsträckning för betalning av arbetstagares fordringar mot en arbetsgivare som försätts i konkurs. Enligt huvudregeln får fordringarna inte vara äldre än tre månader (se 7 § lönegarantilagen och 12 § första stycket förmånsrättslagen, 1970:979). Om en lönefordran som har intjänats tidigare än

tre månader före konkursansökningen har varit föremål för tvist, omfattas den av lönegarantin om talan har väckts inom viss tid och konkursansökningen har följt inom två månader från det att tvisten slutligt har avgjorts (se 12 § tredje stycket förmånsrättslagen). Ansöker borgenären om konkurs för att tillgodose lönegarantibestämmelsernas krav på ansökan inom viss tid, bör han normalt ha rätt till ersättning för sina kostnader i det fallet att gäldenären betalar och borgenären därför återkallar sin ansökan.

Bedömningen i detta fall

11. EWs fordran var klar och förfallen. Han uppmanade TW att betala och upplyste denne att en konkursansökan kunde följa vid utebliven betalning. När betalning inte skedde ansökte EW om konkurs med åberopande av obeståndspresumtionen i 2 kap. 9 § konkurslagen. Först därefter betalade TW, och EW återkallade då sin ansökan. I enlighet med vad som har anförts ovan (p. 9) föreligger därmed sådana särskilda omständigheter att undantag ska göras från huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken och EW få ersättning för sina kostnader i konkursärendet.

12. Till det anförda kommer att EWs fordran var förenad med statlig lönegaranti. Tvisten mellan honom och TW får anses ha avgjorts slutligt genom att de ingick en förlikning i oktober 2014. I enlighet med vad som nyss har sagts (p. 10) måste EW härefter, för det fall TW inte betalade, ansöka om konkurs inom två månader för att säkra sin rätt till lönegaranti. När TW inte betalade på förfallodagen i november 2014 var det befogat, med hänsyn till den frist som EW hade att iaktta enligt lönegarantilagen, att han då ansökte om att TW skulle försättas i konkurs. Även av den anledningen föreligger en sådan särskild omständighet som medför att undantag ska göras från huvudregeln i 18 kap. 5 § andra stycket rättegångsbalken på så sätt att EW får ersättning för sina rättegångskostnader.

